

יד מהרש"א
מסכת בבא בתרא
פרק מי שמת
חלק ג'
קנד. עד קנט:

מפתח

דף קנד .	4
תד"ה ועוד סימנים	4
תד"ה וכן אמר רבה	4
תד"ה ועוד סימנים	4
דף קנד-קנה.	5
סוגיא דעל מי להביא ראי' חלק א' גמרא אמר לי' אביי	5
סוגיא דעל מי להביא ראי' חלק ב' גמרא שיטות ר' יונן וריש לקיש	6
סוגיא דעל מי להביא ראי' חלק ג' שקלא וטרי' בכרייתא דבני ברק	7
סוגיא דעל מי להביא ראי' חלק ד' גמרא שאל ריש לקיש	8
סוגיא דעל מי להביא ראי' חלק ד' תד"ה והלא משמך	9
סוגיא דעל מי להביא ראי' חלק ה' רשב"ם ד"ה הכי קאמר	10
דף קנה.	12
תד"ה איתמר ובא"ד דאמרינן	12
תוספות בא"ד שהרי	12
סוגיא דכי בדקי לי' מאי הוי חלק א' תד"ה מתיב רב זירא	13
סוגיא דכי בדקי לי' מאי הוי חלק ב' בא"ד אבל מצאו עדים	14
דף קנה:	15
תוספות ד"ה לאו מי	15
תד"ה לא אמרו	15
תוספות בא"ד דמקרבא דעת' ובא"ד וגם אין הפסד	15
דף קנו.	16
תד"ה ולטעמיך	16
תד"ה בודקין	17
תד"ה ולגירושין	19
תד"ה ר' אלעזר אומר	19
דף קנו:	19
תוספות בא"ד וקאמר	19
סוגיא דמתנת שכיב מרע בשבת חלק א' בא"ד במה דברים אמורים	19
דף קנז.	22
תד"ה כבינתי לבתי	22
תד"ה אמר רב יוסף	22
תד"ה אלא	24
תד"ה מצוה	24
דף קנז:	24
בא"ד ליתומים	24
תד"ה גובה את הקרן	24
דף קנח.	26
סוגיא דנפל הבית חלק א' תד"ה ובית הלל אומרים	26
סוגיא דנפל הבית חלק ב' תוספות בא"ד מיהו קשה	26
תד"ה ובית הלל אומרים (השני)	28
בא"ד האשה	29
תד"ה נפל הבית	29
דף קנח:	30
תוספות בא"ד אמר רב אסי	30
גמרא יורשי הבעל	30

..... סוגיא דשלחו מתם חלק א' רשב"ם ד"ה ומתמה גמרא	30
..... דף קנט.	31
..... תד"ה הואיל	31
..... סוגיא דשלחו מתם חלק ב' תד"ה ולימרו לי'	31
..... סוגיא דשלחו מתם חלק ג' בא"ד לא חשיב	31
..... ד"ה כגון שהוחזק	33
..... בא"ד בסוף פרק קמא	34
..... דף קנט:	34
..... גמרא לא יורשי האב	34
..... רשב"ם ד"ה אמר אביי	35
..... רשב"ם ד"ה ההוא	35

דף קנד.

תד"ה ועוד סימנים

[דף קנד עמוד א] בא"ד פי' על טומאתה שנודע כו' ימות הגשמים משעבר שם כו' עכ"ל כצ"ל:

תד"ה וכן אמר רבה

בד"ה וכן אמר רבה כו' דמוקי רבנן כר' יעקב ור"מ כר' נתן כו' כצ"ל:

תד"ה ועוד סימנים

בד"ה ועוד סימנים כו' וא"ת למה יש לנו כו' י"ל שאחר שהיה זה גדול כו' לא היה לו סימנים כו' עכ"ל פירוש כבר בגדולתו קודם המכירה בדקו אותו ולא היה לו סימנים דהמכירה ע"כ היה סמוך למיתתו שאם חיה אחר המכירה אין בדיקתו ללקוחות ראייה שמא אח"כ הביא סימנים וכ"כ בחדושי הרמב"ן ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) לא מוכר איניש בנכסי אביו עד שיהא גדול וכן י"ח (אליבא דרבא) או בן כ' (אליבא דרב הונא בר חיננא)

(2) הקדמה ב'

(א) בן י"ג אית לי' חזקה דהביא סימני גדלות

(ב) ברייתא

(i) מעשה בבני ברק

(1) יורשים טענו דמורישם מכר נכסיו ללקוחות בעוד שהי' קטן

(2) לקוחות באו לבדוק למוכר לאחר מיתתו להוכיח דהיו לו סימני גדלות בשעת מכירה

(ii) ואמר ר' עקיבא שלא לבדוק דסימנין עשוין להשתנות לאחר מיתה

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) מוכרח דלכל הפחות הי' בן י"ח או בן כ' בשעת מכירה דאי לאו הכי לא הוי מכירתו מכירה אף אלו הי' גדול

(ii) ותיקשי אמאי לא זוכין לקוחות בנכסיו על סמך חזקת גדלות דמוכר

(ב) תירוץ כמבואר במהרש"א

(i) מיירי בגוונא דסמוך לפני המכירה בדקו לו ולא מצאו סימני גדלות

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(1) אף אלו לא היו סימנים עשויין להשתנות לאחר מיתה מה יועיל ללקוחות אם בודקין אותו ומוצאין סימני גדלות

(2) הרי יטענו יורשים שהני סימנים לא באו לו אלא לאחר מכירה

(ב) תירוץ

(i) מיירי בדמכר נכסיו מיד לפני מיתתו ולכן – אלו לא היו סימנים עשויין להשתנות לאחר מיתה – אם לאחר שמת מוצאים בו סימני גדלות ודאי כבר היו לו אותן סימנין בשעת מכירה

דף קנד.-קנה.

סוגיא דעל מי להביא ראי' חלק א' גמרא אמר לי' אביי

גמ' א"ל אביי מ"ט כו' יש לדקדק מאי קא קשיא לאביי דהא איהו גופיה סבר לעיל דלא אזיל בתר השתא אלא בתר חזקת ממון וי"ל דדוקא לעיל הוה סבר דלא למיזל בתר השתא משום דאיכא רוב חולין לחיים משא"כ הכא דלא שייך רוב וק"ל:

(1) הקדמה א'

(א) שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ומת מחליו מתנתו קיימת – אבל אם עמד מחליו חוזר – ואלו מת לאחר כך מחולי אחר נקטינן דכשעמד מחולי ראשון חזר

(2) הקדמה ב'

(א) בעובדא דמסופקין אם מת מחולי ראשון או דעמד ולאח"כ מת מחולי אחר – אמר רבה אזלינן בתר השתא שמת ונקטינן אשר מחולי ראשון מת ופליג עליו אביי ואמר רוב חולים לחיים ולכן נקטינן שעמד מחולי ראשון ומת מחולי אחר

(3) משנה דף קנג.

לא כתב בה לשון שכיב מרע ולא לשון בריא הוא ואמר שכיב מרע הייתי וחוזרני בי ומקבל ואמר בריא היית ולא תחזור לר' מאיר צריך הנותן להביא ראי' ששכיב מרע הי' וחכמים אומרים המקבל המוציא מחבירו עליו הראי'

(4) גמרא

(א) בעובדא דמשנה – כשעומד הכותב בריא לפנינו

(i) חזקת ממון מסייעת לנותן אשר הי' שכיב מרע ועכשיו חוזר

(ii) חזקה דהשתא מסייעת למקבל אשר נותן בריא הי' ולא מצוי חוזר

(ב) רבה – עליו הראי' משמעו דעל המקבל להביא ראי' בעדים דנותן בריא הי' – דאזלינן בתר חזקת ממון דמסייעת לנותן

(ג) והקשה עליו אביי קושיא מסויימת

(5) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי הקשה עליו אביי הלא הוא גופי' אזיל בתר חזקת ממון לטובת הנותן באופן דלא ידוע אלו מת נותן מחולי ראשון

(ב) תירוץ

(i) שאני התם דאזיל אביי בתר רוב חולין לחיים – מה שאין כן במשנה דידן דליכא למיתלי דינא ברוב חולים לחיים – דהרי ידוע דמת מחליו ולא מסופקין אלא אלו נתן מתנתו כשהי' שכיב מרע או כשהי' בריא

סוגיא דעל מי להביא ראי' חלק ב' גמרא שיטות ר' יונן וריש לקיש

(1) הקדמה א' – ניהדר למשנה בדף קנג.

לא כתב בה לשון שכיב מרע ולא לשון בריא הוא אומר שכיב מרע הייתי וחוזרני בי ומקבל אומר בריא היית ולא תחזור לר' מאיר צריך הנותן להביא ראי' ששכיב מרע הי' וחכמים אומרים המקבל המוציא מחבירו עליו הראי'

(2) הקדמה ב'

(א) באופן דהכותב עומד בריא לפנינו

(i) חזקת ממון מועיל לטובת הנותן למיטען דשכיב מרע הי' ועכשיו חזר

(ii) חזקה דהשתא מועיל לטובת המקבל דבריא הי' ולא מצי חזור

(ב) אלו "מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו" ישנו גם כן מיגו לטובת הנותן אשר אותו מיגו מצי מקבל להפריך בקיום שטר

(ג) אלו "מודה בשטר אין צריך לקיימו" ליכא מיגו לטובת הנותן

(3) הקדמה ג'

(א) נמצא

(i) אלו אזלינן בתר חזקת ממון לא זוכה המקבל אלא בראי' בעדים ולא מעלה ולא מוריד אלו יש גם כן מיגו לטובת הנותן

(ii) אלו אזלינן בתר חזקה דהשתא וליכא מיגו לנותן (מחמת דאין צריך לקיימו) אין למקבל לעשות כלום ובהיפוך על הנותן להביא ראי' בעדים

(iii) אלו אזלינן בתר חזקה דהשתא אבל איכא מיגו לנותן (מחמת דצריך לקיימו) על המקבל מיהת להביא ראי' בקיום השטר להפריך מיגו דנותן

(4) הקדמה ד'

(א) ונמצא גם כן

(i) אשר מאן דאמר אשר על המקבל להביא ראי' בקיום השטר מוכרח דסבירא לי' דאזלינן בתר חזקה דהשתא דאלו הוה סבירא לי' דאזלינן בתר חזקת ממון איצטריך מקבל להביא ראי' בעדים ולא מהני קיום שטר

(ii) ואשר מאן דאמר אשר על המקבל להביא ראי' בעדים מוכרח דס"ל דאזלינן בתר חזקת ממון ולא מעלה ולא מוריד אלו לנותן איכא גם מיגו לטובתו – אבל נוקטין בפשיטות בסוגיין דמאן דאמר זה ס"ל דאין צריך לקיימו וליכא מיגו לטובת הנותן

(5) הוה אמינא דגמרא בשיטות ר' יוחנן וריש לקיש בביאור למשנה

טבלא א' – הוה אמינא			
ריש לקיש		ר' יוחנן	
חכמים – צריך לקיימו	ר' מאיר – אין צריך לקיימו	חכמים – אין צריך לקיימו	ר' מאיר – אין צריך לקיימו
בתר השתא לטובת מקבל	בתר השתא לטובת מקבל	בתר חזקת ממון לטובת נותן	בתר השתא לטובת מקבל
צריך לקיימו ולכן מיהת איכא מיגו לטובת נותן	אין צריך לקיימו ולכן ליכא מיגו לטובת נותן	נותן זוכה אף בלי מיגו ואכן ליכא מיגו כיון דאין צריך לקיימו	אין צריך לקיימו ולכן ליכא מיגו לטובת נותן
על מקבל להביא ראיה בקיום שטר להפריך מיגו דנותן	על נותן להביא ראיה להפריך "בתר השתא" דמקבל	על מקבל להביא ראיה בעדים להפריך חזקת ממון דנותן	על נותן להביא ראיה להפריך "בתר השתא" דמקבל

סוגיא דעל מי להביא ראיה חלק ג' שקלא וטרי' בברייתא דבני ברק

(1) הקדמה – קטן אינו מוכר נכסי אביו

(2) ברייתא דמעשה בבני ברק

(א) יורשים (בני משפחה) טענו דמורישם שמת מכר נכסיו ללקוחות בעוד שהי' קטן – לקוחות באו עכשיו לבדוק למוכר להוכיח דהיו לו סימני גדלות – ולכאורה משמע דאי לא הכי יזכו בני משפחה בנכסים

(ב) שים לב

(i) דהגם דבמעשה בבני ברק ליכא חזקה דהשתא ממש דהרי גם השתא אין אנו יודעין אלו מוכר קטן או גדול הי' כשמת

(ii) מכל מקום ללקוחות איכא חזקה כעין חזקה דהשתא – דהיינו חזקה "דאין עדים חותמין בשטר אא"כ נעשה בגדול"

(3) גמרא

(א) קושיית ר' יוחנן לשיטת ריש לקיש בטבלא

(i) נניח דברייתא דמעשה בבני ברק אליבא דחכמים במשנתנו אזלא

(ii) כיון דלריש לקיש אזלי חכמים בתר חזקה דהשתא לטובת המקבל ודצריך לקיימו ולכן מיהת יש לנותן מיגו – יוצא דלא איצטרכי ללקוחות להביא ראיה אלא בקיום השטר להפריך למיגו דבני משפחה

(iii) ותיקשי לריש לקיש אמאי לא זכו לקוחות - דמאחר דלא היו צריכין להביא ראיה אלא בקיום השטר בניקל יכולין לקיים לשטר ואכן אמאי לא קיימו לשטר

(iv) אלא מוכרח דחכמים ס"ל דבתר חזקת ממון אזלינן כבשיטת ר' יוחנן ולכן איצטרכי לקוחות למייתי עדי גדלות

(ב) תירוץ ריש לקיש

(i) לעולם אימא לך דחכמים אזלי בתר חזקה דהשתא ואכן לא איצטרכי לקוחות אלא קיום שטר

(ii) ובמעשה בבני ברק אכן קיימו לקוחות לשטר שלהם וזכו בדינא והחזיקו בנכסים ועכשיו מערערים בני משפחה ורוצים לבדוק להוכיח דמוריש קטן הי'

(iii) תדע דמוכרח אשר לקוחות מוחזקין ובני משפחה מערערין דאי לא הכי תיקשי "לינוול ולינוול" – פרטי ראיה זו אינן מענייננו

סוגיא דעל מי להביא ראי' חלק ד' גמרא שאל ריש לקיש

[דף קנד עמוד ב] שם שאל רשב"ל את ר"י כו' בחדושי רמב"ן לא גרסינן ת"ש כו' ושאלה היא ששאל ר"ל כו' ע"ש אבל נ"ל לקיים שפיר כל נוסחות הגמרות שכתוב בהן ת"ש שאל כו' ומקשה למאי דקאמר תלמודא לעיל לר"י מתני' ראי' בעדים ולר"ל ראי' בקיום השטר ת"ש ששאל ר"ל לר"י כו' לימא ר"מ היא וכו' דאמר מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו דהשתא לפום מאי דפליגי לעיל אתיא בפשיטות לר"י ככ"ע ואדרבה לדידיה תקשי לימא ר"מ היא כו' דחכמים דפליגי עליה דר"מ סברי דצריך לקיימו לר"ל ומשני לה א"ר זירא אם כו' ברם נראין דברי רב יוסף כו' דהשתא לר"י נמי תיפוך מתני' וע"כ תיפוך נמי פלוגתייהו דר"י ס"ל ראי' בקיום השטר ור"ל ס"ל ראי' בעדים ולפום מה דלא ידע ר"ל למימר איפוך מתני' לר"י מקשה ליה שפיר לר"י לימא ר"מ היא כו' ולא רבנן והשיב לו ר"י תיפוך מתני' והשתא אני אומר ד"ה מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו כרבנן דהו ד"ה לגבי ר"מ והדברים ברורים למבין וק"ל:

- (1) קתני במשנה דבר קפרא דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו
- (2) המשך דגמרא לפי גרסא דמהרש"א
- (א) תא שמע שאל ר' שמעון בן לקיש את ר' יוחנן – הרי משנה דבר קפרא אתיא שלא כר' יוחנן
- (3) רמב"ן
- (א) קשיא – הרי קבענו אשר לר' יוחנן בין ר' מאיר בין רבנן אית להו דאין צריך לקיימו – ובהיפוך משנה דבר קפרא קשיא היא לריש לקיש דלדידי' קא סברי רבנן דצריך לקיימו
- (ב) מחמת קושיא זו לא גרס רמב"ן תא שמע בדברי ריש לקיש ויש לו מהלך אחר בסוגיין
- (4) מהרש"א
- (א) תיבות "תא שמע" לאו ריש לקיש אמרוהו אלא גמרא גופא אמרוהו לאשמועינן אשר מקושיית ריש לקיש מוכרח דצריכין למיפך שיטות ר' יוחנן וריש לקיש כבטבלא ב' ובזה מובן קושיית ריש לקיש לר' יוחנן אשר לר' יוחנן סבירא להו רבנן אשר צריך לקיימו שלא כמשנת בר קפרא

טבלא ב' – "מיפך" לפי הבנת ריש לקיש בין לדידי' בין לר' יוחנן			
ריש לקיש		ר' יוחנן	
ר' מאיר – אין צריך לקיימו	ר' מאיר – אין צריך לקיימו	חכמים – צריך לקיימו	ר' מאיר – אין צריך לקיימו
בתר השתא	בתר השתא	בתר השתא לטובת מקבל	בתר חזקת ממון לטובת נותן
אין צריך לקיימו ולכן ליכא מיגו לטובת נותן	אין צריך לקיימו ולכן ליכא מיגו לטובת נותן	ברם צריך לקיימו ולכן איכא מיגו לטובת נותן	נותן זוכה אף בלי מיגו ואכנ ליכא מיגו כיון דאין צריך לקיימו
על נותן להביא ראי' להפריך "בתר השתא" דמקבל	על נותן להביא ראי' להפריך "בתר השתא" דמקבל	על מקבל להביא ראי' בקיום שטר להפריך מיגו דנותן	על מקבל להביא ראי' בקיום שטר להפריך מיגו דנותן

- (ב) ומתרצי בגמרא דאין הכי נמי דמהפכין לשיטות דר' יוחנן וריש לקיש ואף על פי כן אין להקשות לר' יוחנן מהך דמשנת בר קפרא – דר' יוחנן כרבינו יוסף אית ל' דמפיק לשיטות ר' מאיר וחכמים במשנה כבטבלא ג' – ונמצא אשר חכמים אית להו דאין צריך לקיימו

טבלא ג' מהפכין שיטות ר' יוחנן וריש לקיש ור' יוחנן מיפך נמי למשנה			
ריש לקיש		ר' יוחנן	
ר' מאיר – צריך לקיימו	ר' מאיר – אין צריך לקיימו	חכמים – אין צריך לקיימו	חכמים – אין צריך לקיימו
בטר השתא מקבל	בטר השתא	בטר השתא	בטר חזקת ממון לטובת נותן
ברם צריך לקיימו ולכן איכא מיגו לטובת נותן	אין צריך לקיימו ולכן ליכא מיגו לטובת נותן	אין צריך לקיימו ולכן ליכא מיגו לטובת נותן	נותן זוכה אף בלי מיגו ואכן ליכא מיגו כיון דאין צריך לקיימו
על מקבל להביא ראיה בקיום שטר להפריך מיגו דנותן	על נותן להביא ראיה להפריך "בטר השתא" דמקבל	על נותן להביא ראיה להפריך "בטר השתא" דמקבל	על מקבל להביא ראיה בעדים להפריך חזקת ממון דנותן

סוגיא דעל מי להביא ראיה חלק ד' תד"ה והלא משמך

תוס' בד"ה והלא משמך כו' עדים הס"ד ואח"כ מ"ה ברם נראין כו' וא"ל ר"י שאני אומר מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו לא אמר כו' עכ"ל הד"א כצ"ל מה שכתבו הא דא"ל ר"י שאני אומר כו' לא אמר דבר זה מעולם הוא תמוה לפי גירסת כל הספרים וכפרשב"ם דמשני לה תלמודא לפי המסקנא מאי ד"ה דרבנן לגבי דר"מ ד"ה היא ויש לפרש דבריהם דה"ק משום דלדעת ר"ל דמקשה לר"י לימא ר' מאיר היא כו' והוה סבר ר"ל דר"י לא מפיק מתני' הא דהשיב לו ר"י שאני אומר כו' ה"ק לא אמר דבר זה מעולם שיהיה ר"מ סובר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו אלא דמפכינן מתני' דהשתא רבנן ס"ל אין צריך לקיימו והיינו ד"ה דרבנן לגבי ר"מ כו' ושוב כתבו דכולה סוגיא דלעיל בטר הכי הא דפריך והא מיפלג כו' ור"י השיב דאי אלימי עדים כו' וא"ל והלא משמך כו' כולה ליתא לפי המסקנא דע"כ ההיא מתני' נמי תיפוך לה לר"י ורבנן ס"ל א"צ לקיימו ודו"ק:

(1) הקדמה – שקלא וטריא דגמרא לפני דמסקי דר' יוחנן מפיק למשנה כבטבלא ג'

(א) ר' יוחנן – "אני אומר לדברי הכל אין צריך לקיימו"

(ב) והקשה לו ריש לקיש והרי מיפלג פליגי ר' מאיר וחכמים במשנה דאין נאמנין לפוסלו (אשר פרטים דמשנה זו אינן מענייננו) ומשמע מן משנה זו אשר חכמים ס"ל דעדים יש להן מיגו מחמת דצריך לקיימו

(ג) ותירץ ר' יוחנן אי אלימי עדים וכו' – כלומר עדים אלימי דיש להן מיגו וצריך לקיימו ברם מודי חכמים אשר לוח אינו אלים ואין לו מיגו ואין צריך לקיימו

(ד) והקשה לו ריש לקיש הלא משמך אמרו אשר צריך לקיימו

(2) מסקנא דגמרא

(א) כדאמרן לעיל מהפכין שיטות ר' יוחנן וריש לקיש ולר' יוחנן מהפכין נמי שיטות חכמים ור' מאיר במשנה ואשר לכן חכמים הם דאית להו דאין צריך לקיימו כבטבלא ג'

(ב) ומוסיפין בגמרא

(i) דהא דאמר ר' יוחנן דלכולי עלמא אין צריך לקיימו משמעו דחכמים לגבי ר' מאיר כולי עלמא חשיבא

(ii) ודמהפכין נמי למשנה דאין נאמנין לפוסלו ונמצא אשר חכמים אית להו דאין צריך לקיימו וליכא מיגו אפילו לעדים

(3) תוספות

(א) למסקנא מוכרח אשר ר' יוחנן מעולם לא אמר אשר לדברי הכל אין צריך לקיימו

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) הלא קבענו אשר לר' יוחנן אית להו חכמים דאין צריך לקיימו ואשר דברי חכמים "דברי הכל" חשיבי

(ב) תירוץ

(i) תוספות מבארין אשר כשהבין ר' יוחנן דריש לקיש לא הכיר אשר ר' יוחנן מפיק למשנה כבטבלא ג' אמר לי' ר' יוחנן אשר מעולם לא אמרתי אשר ר' מאיר אית לי' דאין צריך לקיימו אלא דמפכינן למשנה וחכמים הם דאית להו דאין צריך לקיימו ודברי הכל חשיבא

(5) המשך תוספות כמבואר במהרש"א

(א) "ולמסקנא נמי כולה סוגיא דלעיל ליתא"

(6) מהרש"א

(א) ובזה נכלל נמי הא דאמר ר' יוחנן "אי אלימי עדים" למשנה דאין נאמנין לפוסלו

סוגיא דעל מי להביא ראי' חלק ה' רשב"ם ד"ה הכי קאמר

[דף קנה עמוד א] בפרשב"ם בד"ה ה"ק ליה ר"י כו' ואפכינן נמי מתני' דלרבנן א"צ כו' עכ"ל ר"ל דלרבנן ניהא בפשיטות דמשכחת לה דנכסים ביד לקוחות אפי' בלא קיימו ולר"מ בקיימו אבל לדידך דלא תיפוך מתני' כדמוכח מה דהקשה לו לימא ר"מ היא כו' א"כ לרבנן דס"ל ראי' בעדים היכי משכחת להו דנתתי לקוחות שהרי צריכין להביא ראי' להוציא מחזקת ממון ומהרש"ל הבין בדברי התוס' דלר"ל נמי אמרינן איפוך במתני' ולא ידענא מי הכריחו לזה דשמעתין לא משמע אלא כפרשב"ם גם מה שפירש בזה דברי התוס' בדרך רחוק לא ידעתי לקיימו ולהולמו אבל דברי התוס' הם ממש כפרשב"ם ופירוש לדבריהם כיון דלדידך ראי' בעדים למקבל מתנה להוציא מחזקת ממון נכסים ביד לקוחות היכי משכחת לה שיצטרכו היורשים להביא עדים שהיה קטן ואף אם לא יוכלו למצוא עדים מה היא דקתני מערערים היורשים שצריכין להביא עדים דאדרבה הנכסים בחזקתן והלקוחות צריכין להביא ראי' בעדים שהיה גדול וזה ברור:

(1) הקדמה בדרך חזרה

(א) בתחלת סוגיין קס"ד דר' יוחנן וריש לקיש פליגי כבטבלא א'

טבלא א' – הוה אמינא			
ריש לקיש		ר' יוחנן	
ר' מאיר – אין צריך לקיימו	ר' מאיר – אין צריך לקיימו	חכמים – אין צריך לקיימו	ר' מאיר – אין צריך לקיימו
בטר השתא לטובת מקבל	בטר השתא לטובת מקבל	בטר חזקת ממון לטובת נותן	בטר השתא לטובת מקבל
אין צריך לקיימו ולכן איכא מיגו לטובת נותן	אין צריך לקיימו ולכן איכא מיגו לטובת נותן	נותן זוכה אף בלי מיגו ואכן ליכא מיגו כיון דאין צריך לקיימו	אין צריך לקיימו ולכן ליכא מיגו לטובת נותן
על מקבל להביא ראי' בהקיום שטר להפריך מיגו דנותן	על נותן להביא ראי' להפריך "בטר השתא" דמקבל	על מקבל להביא ראי' בעדים להפריך חזקת ממון דנותן	על נותן להביא ראי' להפריך "בטר השתא" דמקבל

(ב) וקבענו דר' יוחנן הקשה לריש ככה מברייתא דמעשה בבני ברק

(i) נניח דברייתא דמעשה בבני ברק אליבא דחכמים אזלי

(ii) עכשיו

- (1) מאחר דלריש לקיש אזלי חכמים בתר חזקה כעין חזקה דהשתא דהיינו חזקה דאין עדים חותמין בשטר אא"כ נעשה בגדול
- (2) לא איצטרכי ללקוחות להביא ראי' אלא בקיום השטר להפריך למיגו דבני משפחה
- (iii) ותיקשי לריש לקיש אמאי לא זכו לקוחות – דמאחר דלא היו צריכין להביא ראי' אלא בקיום השטר בניקל להם לקיים לשטר ואכן אמאי לא קיימו לשטר
- (iv) אלא מוכרח דחכמים ס"ל דבתר חזקת ממון אזלינן כבשיטת ר' יוחנן ולכן איצטרכי לקוחות למייתי עדי גדלות
- (ג) וקבענו עוד אשר בתירוצו קבע ריש לקיש דמוכרח דבמעשה בבני ברק החזיקו לקוחות בנכסים ובני משפחה הם המערערים – יתר דברי ריש לקיש בתירוצו אינן מעניננו עכשיו
- (ד) במסקנא מפכינן לפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש כבטבלא ב' ולר' יוחנן מפכינן נמי למשנה כבטבלא ג'

טבלא ג' מהפכינן שיטות ר' יוחנן וריש לקיש ור' יוחנן מיפך נמי למשנה			
ריש לקיש		ר' יוחנן	
ר' מאיר – צריך לקיימו	ר' מאיר – אין צריך לקיימו	חכמים – אין צריך לקיימו	חכמים – אין צריך לקיימו
בתר השתא	בתר השתא	בתר השתא	בתר חזקת ממון לטובת נותן
ברם צריך לקיימו ולכן איכא מיגו לטובת נותן	אין צריך לקיימו ולכן ליכא מיגו לטובת נותן	אין צריך לקיימו ולכן ליכא מיגו לטובת נותן	נותן זוכה אף בלי מיגו ואכן ליכא מיגו כיון דאין צריך לקיימו
על מקבל להביא ראי' בקיום שטר להפריך מיגו דנותן	על נותן להביא ראי' להפריך "בתר השתא" דמקבל	על נותן להביא ראי' להפריך "בתר השתא" דמקבל	על מקבל להביא ראי' בעדים להפריך חזקת ממון דנותן

(2) גמרא כמבואר ברשב"ם

(א) שאלה

- (i) השתא דמסקי אשר לריש לקיש אזלי רבנן בתר חזקת ממון ועל המקבל להביא ראי' האיך מנמקין קושיא דר' יוחנן לריש לקיש
- (ב) תשובה כמבואר ברשב"ם – הכי מקשה ר' יוחנן לריש לקיש
- (i) קבעת אשר בברייתא דבני ברק לקוחות מוחזקין היו ובני משפחה ערערו
- (ii) השתא
- (1) מוכרח דלקוחות זכו מעיקרא בלי עדים דאלו בקושטא הביאו עדים לית לבני משפחה לערער מידי
- (2) בשלמא לדידי ניחא דלרבנן החזיקו לקוחות בלא עדים מחמת דאזלי בתר השתא ולר' מאיר החזיקו לקוחות בלא עדים מחמת דר' מאיר גם כן אזיל בתר השתא ומדובר באופן דקיימו לקוחות לשטר להפריך מיגו דבני משפחה
- (3) אבל לדידך דאית לך דרבנן בתר חזקת ממון אזלי האיך זכו לקוחות מעיקרא בלי עדים
- (3) מהרש"א

(א) תוספות בשיטת רשב"ם אזלי והכי כיוונו בדבריהם:

"היכי משכחת לה ד[יצטרכו יבאא היורשין] [להביא] עדים שהי' קטן ואם לא יוכלו למצוא [מאי הא דקתני דלקוחות נחתו לנכסים ו] מערערין היורשים"

דף קנה.

תד"ה איתמר ובא"ד דאמרינן

תוס' בד"ה איתמר כו' טפי בהכי הא דקאמר כו' ור"ש תירץ שם כו' דהיינו בת י"ב שנים כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דהאי כנגדו קאי אבן י"ב דהגיע לעונת נדרים שאז בשנת י"ב היא גדולה ושפיר חולצת וע"ש בתוס' וק"ל:

בא"ד דאמרינן בפרק מצות חליצה לדברי ר' יוסי קטנה כו' דלדברי ר' יוסי קאמר כו' כצ"ל:

תוספות בא"ד שהרי

בא"ד שהרי הוא כתוב אחר שלח גידל כו' עכ"ל ר"ל דלפי מה שמחקו הספרים דגרסינן והא דרבא לאו כו' כתבו הך עובדא דפחות מבן כ' כו' בתר הך דגידל בר מנשיא דהוה מפרשי ליה כפרשב"ם דמיירי בחכם ויודע בטיב משא ומתן דומיא דהך דגידל בר מנשיא ופחות מבן כ' דקאמר לאו דוקא וכל שהוא בן י"ג עד כ' הוא בכלל וע"ז כתבו דאין נראה לומר כן שיהיה חכם בשביל שהיה יודע לסבור וא"כ כיון דע"כ לא איירי הך עובדא דפחות מבן כ' בחכם א"כ אי הוה גרסינן הכא בדרבא עד שיהא בן כ' הוי קשה דרבא אדרבא אבל אי גרסינן בדרבא בן י"ח ניחא דהך עובדא דפחות מבן כ' הוי ממש כרבא דהכא ושפיר גרסינן הכא והא דרבא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר מהך עובדא דפחות מבן כ' ודו"ק:

(1) הקדמה – גמרא דף קנה.

(א) קטן מאימת מוכר בנכסי אביו

(i) רבא לגרסא דידן – זמן מכירה בן י"ח שנה

(ii) רבא לגרסת ספרים בתד"ה איתמר – זמן מכירה בן עשרים שנה

(2) המשך דגמרא לפי גרסא דידן אשר לרבא זמן מכירה בן י"ח שנה

(א) והא דרבא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר מעובדא דהוה פחות מבן עשרים שנה (אבל ה' בן י"ח שנה) אשר לגבי' פסק רבא דממכרו ממכר כיון דאסברוה ל' ומיסבר כלומר דלא ה' שוטה

(ב) ושוב מייתי בגמרא פסק רבא לגידל בר מנשיא אשר תינוקת בת י"ב שנה ממכרה ממכר בחכמה שיודעת בטוב משא ומתן – ומובן אשר רבא יפסוק ככה אף לתינוק בן י"ג שנה

(3) המשך דגמרא לפי ספרים דגרסי אשר לרבא זמן מכירה בן עשרים שנה

(א) לא גרסינן והא דרבא לאו בפירוש איתמר וכו' כיון דמעובדא דהוה פחות מבן עשרים שנה לית למידק הך דרבא

(ב) ולאח"כ מייתי בגמרא סדר העובדות כבסדר דמייתי להו רשב"ם

(i) פסק רבא לגידל בר מנשיא לגבי תינוקת חכמה שיודעת בטוב משא ומתן

(ii) עובדא דהוה פחות מבן עשרים דאסברוה ל' ופסק רבא דממכרו ממכר דרבא ס"ל אשר אסברוה ל' ומיסבר חכם חשיב כמי שיודע טיב משא ומתן – ומוכרח אשר ההוא פחות מבן עשרים לאו דוקא דהרי ממכרו ממכר אפילו בבן י"ג

4) תוספות כמבואר במהרש"א

א) קשיא לגרסת הספרים

i) לא מסתבר אשר אסברוה לי' ומיסבר יש לו דין חכם ביותר

ii) ועוד תיקשי למי אמר רבא אשר זמן מכירה שלו בן עשרים

סוגיא דכי בדקי לי' מאי הוי חלק א' תד"ה מתיב רב זירא

בד"ה מתיב ר' זירא כו' אבל למ"ד בחזקת יורשים הווי לא הל"ל כו' ולפי זה אין הוכחה גמורה דבזמן כו' עכ"ל צ"ל דודאי למ"ד בחזקת יורשים איכא הוכחה גמורה דהיה ידוע לנו דבזמן מכירה מכר דאל"כ אף אם היה לו ב' שערות ליטענו היורשין דעדיין ליכא זמן המכירה אבל שיעור דבריהם כיון דמהאי לישנא דקאמר כי בדקי ליה מאי הויא כו' מוכח דלמ"ד בחזקת הלקוחות הוי קאמר הכי ולפי זה ליכא הוכחה כו' אלא דמסתמא קודם לכן לא מכר כמ"ש לעיל ודו"ק:

1) הקדמה

א) זכר "גדול" מיקרי – או כשהוא לכל הפחות בן י"ג ויש לו סימני גדלות – או כשהוא בן כ' דהוה סריס אף בדלית לי' סימני גדלות

2) גמרא

א) למכור בנכסי אביו איצטריך שיהא גדול ושימכור "בזמן מכירה" – אליבא דרבא זמן מכירה היינו בן י"ח – אליבא דרב הונא בר חיננא זמן מכירה היינו בן כ'

3) ברייתא

א) מעשה בבני ברק – יורשין טענו דמורישם מכר נכסיו ללקוחות בעוד שהי' קטן ודלכן אין מכירתו מכירה – לקוחות טענו דגדול הי' ודמכירתו מכירה – ורצו לבדוק למוכר אלו היו לו סימני גדלות

4) תוספות

א) מהלך א' בהך בדיקה – יורשין מוחזקים היו ולקוחות תבעו להוציא לנכסים מיוורשין על ידי בדיקה שתוכיח דמכרו מכר

ב) מהלך ב' בהך בדיקה – לקוחות מוחזקים היו ויורשין תבעו להוציא לנכסים מיד לקוחות על ידי בדיקה שתוכיח דמכרו אין מכר

5) המשך תוספות כמבואר במהרש"א

א) שאלה

i) באופן דיוורשין מוחזקים – האם מוכרח דאיכא הוכחה דמיהת מוכר בזמן מכירה מכר – לרב הונא בר חיננא לשיטתו בבן כ' ולרבא לשיטתו בבן י"ח

ב) תשובה

i) כן דאי לאו הכי אפילו בדאית לי' סימנין לא מהני ללקוחות – דליטענו יורשין מספק דלאו בזמן מכירה מכר ויזכו מכח המוציא מחבירו עליו הראי'

ג) שאלה

i) באופן דלקוחות מוחזקים – האם מוכרח דמייתי עדים דמיהת מוכר בזמן מכירה מכר

ד) תשובה

- (i) לא דאף באופן ספק יזכו מכח המוציא מחבירו עליו הראי'
(ii) וכיון דקבענו אשר במעשה בני ברק לקוחות מוחזקין היו – הוכחנו דלא ה"ל הוכחה גמורה דבזמן מכירה מכר

סוגיא דכי בדקי לי' מאי הוי חלק ב' בא"ד אבל מצאו עדים

בא"ד אבל מצאו עדים שהיה פחות מבן כ' כו' עכ"ל אף שלא העידו שהיה בן י"ח כיון דלמ"ד בחזקת הלקוחות קיימי קיימינן מצו למימר הלקוחות שהיה בן י"ח מספק אבל למ"ד בחזקת יורשים קיימי הוצרך ריב"ם לפרש לקמן שהביא עדים שהיה בן י"ח שאם לא היו עדים שהעידו בפ"י שהיה בן י"ח מצו היורשים למימר מספק שהוא פחות מבן י"ח ואף אם היה לו שערות אין מכירתו מכירה וק"ל:

(1) המשך דגמרא

(א) קשיא דר' זירא לרב הונא בר חיננא

(i) כיון דלרב הונא בר חיננא על כרחך נוקטין דמוכר בן כ' ה"ל תיקשי דהרי אף בלא סימני גדלות גדול סריס ה"ל ולכן

(1) במקרה דיורשין מוחזקין ולקוחות רוצין לבודקו להוכיח דגדול ה"ל "למה [איצטריך] להו לבודקו" לקבוע דה"ל לו סימני גדלות

(2) ובמקרה דלקוחות מוחזקין ויורשין רוצין לבודקו להוכיח דקטן ה"ל "כי בדקו לי" [וקבעו דלא היו לו סימני גדלות] מאי הוי" כלומר לא הועילו דמכל מקום גדול סריס ה"ל

(2) המשך תוספות כמבואר במהרש"א

(א) גרסינן בספרים שלנו "כי בדקו לי' מאי הוי" והלכך מוכרח דבעובדא דבני ברק לקוחות מוחזקין היו
(ב) קשיא

(i) אף לרבא תיקשי דכיון דאיירי בלקוחות מוחזקין למה לא סמיך ר' זירא על חזקת הלקוחות לקבוע מכח המוציא מחבירו עליו הראי' אשר מוכר או דהיו לו סימני גדלות או דה"ל כן כ' – ודלכן "כי בדקי לי' מאי הוה" דננקוט שה"ל בן כ' אף אלו בדקי לי' ולית לי' סימני גדלות

(ג) תירוץ

(i) עדים העידו דמוכר פחות מבן כ' ה"ל – ונמצא דאלו בודקין למוכר ולית לי' סימני גדלות לא מציי לקוחות למיטען דמוכר סריס ה"ל

(ד) שאלה

(i) לרבא האם מוכרח גם כן דהיו עדים דה"ל לכל הפחות בן יח'

(ה) תשובה

(i) לא – דכיון דלקוחות מוחזקין אף בדליכא עדים מספק היינו דנין דמוכר לכל הפחות ה"ל בן יח' מצד המוציא מחבירו עליו הראי' ואשר לכן איצטרכי יורשין לבודקו להוכיח דלא היו לו סימני גדלות

(1) שאלה

(i) לספרים דאליבא גרסתן מדובר ביורשין מוחזקין האם מוכרח לרבא דהיו עדים שה"ל פחות מבן כ' ושה"ל לכל הפחות בן י"ח

(3) תשובה

(א) אף בדליכא עדים שהי' פחות מבן עשרים היינו דנין מספק שהי' פחות מבן כ' מכח המוציא מחבירו עליו הראי' – אבל מוכרח דאיכא עדים דבן י"ח הי' דאל"ה מספק נדון לטובת יורשין דלא הגיע לזמן מכירה ואף לרבא הוי להו להקשות כי בדקו לי' לקוחות מאי הוי

דף קנה:

תוספות ד"ה לאו מי

[דף קנה עמוד ב] בד"ה לאו מי כו' קא משני הס"ד ואח"כ מ"ה הכי גריס ר"ת כו' כצ"ל:

תד"ה לא אמרו

בד"ה לא אמרו אלא במטלטלי אבל במקרקעי לא כו' דמ"ש למטלטלי כו' עכ"ל כצ"ל:

תוספות בא"ד דמקרבא דעתי' ובא"ד וגם אין הפסד

בא"ד דמקרבא דעתי' לגבי זוזא ישום אותה יותר משויה כו' עכ"ל כ"ה בכל נוסחות תוס' שלפנינו ובתוספות ישנים ולכאורה הוא קשה להבין דאדרבה כיון דמקרבא דעתי' לגבי זוזא ישום את הקרקע בפחות משויה ויש ליישב דבריהם דה"ק דישום אותה היינו דישום מן הקרקע שיעור יותר גדול משיעור שויה לפי הדמים המשל שישום לאח אחד קרקע השויה מאה ועשרים זוזים בעד ק' זוזים נגד ק' זוזים מעות שיטול אח השני ונמצא אותו שנטל הקרקע נטל יותר משווי הדמים שנטל אח השני והיינו משום דמקרבא דעתי' לגבי זוזא ודו"ק:

בא"ד וגם אין הפסד במטלטלי כמו במקרקעי עכ"ל כ"ה בתוספות ישנים והוא יותר נכון מנוסחת התוספות בדפוס שלפנינו וק"ל:

(1) גמרא

(א) מי שאינו גדול ולא הגיע לזמן מכירה בגיל 18 או בגיל 20 לא מצי למכור בנכסי אביו מחמת דמקרבא דעתי' לגבי זוזי ועליל להאביד נכסי אביו בפחות משויה שלהן

(ב) אבל מעת שנעשה בן י"ג ויש לו סימני גדלות מצי להעיד בעניני מטלטלי אבל לא בעניני קרקעות

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) מה לי מטלטלין מה לי קרקעות

(ב) תירוץ א'

(i) מה שאמרו דאינו מעיד לקרקעות משמעו דאינו מעיד על שומת שוויות דקרקעות דכיון דמיקרבא דעתי' לגבי זוזי "ישום אותה יותר משווי"

(3) מהרש"א

(א) לכאורה כיוונו למימר דחיישינן שמא ישום קרקע שווה ד' כאלו שווה ה'

(ב) קשיא

(i) אי מיקרבא דעתי' לגבי זוזי מסתבר להיפוך דישום קרקע שווה ה' כאלו אינו שווה אלא ד'

ג) תירוץ

(i) "ישום אותה יותר משווי" משמעו דישום לזווי ביותר משווי' וימכור קרקעות בזול ביחס לזווי

דף קנו.

תד"ה ולטעמיך

[דף קנו עמוד א] בד"ה וליטעמיך כו' דהוי ליה ביטול מקח להחזיר אונאה כו' עכ"ל ק"ק האי לישנא דביטול מקח ומחזיר אונאה ב' דברים הן דביטול מקח הוי ביותר משתות וקנה ומחזיר אונאה הוי בשתות ונראה להגיה דה"ל ביטול מקח ומחזיר אונאה כו' ר"ל לרב כדאית ליה ולשמואל כדאית ליה בפרק הזהב דהכא זבין שוה חמש בשיתא הוי שתות מעות דלרב הוי ביטול מקח ולשמואל קנה ומחזיר אונאה ותירוצא בתרא א"נ לא יתבטל לגמרי כו' היינו כשמואל דהלכתא כוותיה ובהכי ניחא נמי מה שכתבו א"נ דוקא וא"ש למה שמפרש ר"ת דאין אונאה כו' דהיינו שמפרש ר"ת בפרק הזהב דאין אונאה לקרקעות עד פלגא ולמה הוצרכו לזה דהא הכא בשתות מיירי ובודאי דאין אונאה לכ"ע דמשנה שלימה היא אבל לדברינו דלעיל ניחא דלרב הוצרכו לפי' ר"ת דהכא שתות מעות הוי כיותר משתות לרב ואמרינן התם דביטול מקח יש להן ביותר משתות לכך הוצרכו לפי' ר"ת דלא אמרינן ביטול מקח יש להן אלא בפלגא ודו"ק:

(1) הקדמה א'

א) למטלטלין – שתות קני ומחזיר אונאה – יותר משתות בטל מקח

ב) לקרקעות ליכא דין חזרת אונאה – אבל יש דין ביטול מקח באונאת פלגא לשיטת ר"ת

(2) הקדמה ב'

א) לרב מודדין שתות ביחס לגבי שוויות דמקח – לשמואל מודדין שתות ביחס למקח וגם ביחס למעות

ב) ולכן בגוונא דזבין שווה ה' בו' זוזין ונתאנה לוקח בחד זוזא

(i) לרב נתאנה לוקח בחמישית שוויו דה' ואיכא ביטול מקח

(ii) לשמואל הגם דנתאנה לוקח ביותר משתות לגבי שוויו דה' מכל מקום לא נתאנה אלא שתות לגבי ו' מעות וקנה ומחזיר אונאה

(3) גמרא

א) אם לא הגיע מוכר לזמן מכירה אין מכירת קרקעות שלו מכר אף אלו רווח כגון דקיבל ו' זוזי בעד קרקע שווה ה' – דהיינו "חמשה בשיתא"

(4) לשון קושיא דתוספות

"וא"ת גם בגדולים [כלומר במי שהגיע לזמן מכירה] אין ממכרו מכר בכהאי גוונא דהוה

ל' ביטול מקח להחזיר אונאה"

(5) מהרש"א

א) קשיא

(i) לא יתכן למיגרס "ביטול מקח להחזיר אונאה" דבאיכא ביטול מקח [כלומר באונאה יותר משתות] ליכא חזרת אונאה ודבאיכא חזרת אונאה [באונאת שתות] ליכא ביטול מקח

(ב) תירוץ

(i) גרסינו כבספרים שלנו "דהוה לי' ביטול מקח ומחזיר אונאה" – דהיינו לרב הוי לי' ביטול מקח כיון לגבי שוויות מקח נתאנה חמישית דהיינו יותר משתות ולשמואל מחזיר אונאה דאכתי חשיב אונאת שתות כיוון דלגבי מעות לא נתאנה אלא שתות

(6) המשך תוספות

(א) תירוץ "אי נמי" (הראשון)

דוקא נקט חמשא בשיתא ואתי שפיר למה שמפרש ר"ת דאין אונאה לקרקעות עד פלגא

(7) מהרש"א

(א) קשיא

(i) למה איצטריך להו למייתי הך דרבינו תם בקרקעות – הרי אף במטלטלין מודי כולי עלמא דבאונאת שתות ליכא ביטול מקח

(ב) תירוץ

(i) קבענו אשר קושית תוספות אתיא נמי לרב ואשר לרב חמשא בשיתא חשיב יותר משתות ואיכא ביטול מקח למטלטלין

(8) המשך תוספות

(א) תירוץ "אי נמי" (האחרון)

לא יתבטל לגמרי כיון דליכא יותר משתות

(9) מהרש"א

(א) היינו כשמואל דאכתי חשיב אונאת שתות כיוון דלגבי מעות לא נתאנה אלא שתות

תד"ה בודקין

בד"ה בודקין כו' וגם מהניא הך בדיקה כו' אי משכחינן בתר הכי סימנין כו' וליכא למימר כו' וכדשמואל כו' חוששין לקדושי שניהם דלשמואל דהתם לא כו' עכ"ל כצ"ל ופירוש לדבריהם דגם מהניא הך בדיקה דאם נמצאו בה סימנין אף בתר הקדושין מחזקינן לה שגדולה היתה אף בשעת הקדושין וליכא למימר דבכה"ג לא מחזקינן לה בגדולה ודאי בשעת קדושין וכדשמואל דחושש שם לקדושי שניהם דהיינו גם לקדושי אב דשמא עתה נעשית גדולה וה"נ הכא נחוש דשמא אחר קדושין הראשונים נעשית גדולה ובאו לה ב' שערות דלא דמי דהתם לא קאמר הכי אלא ביומא דמישלם שית דהשתא נעשית גדולה משא"כ הכא כשכבר בא לה זמן הגדלות דמחזקינן לה שפיר בגדולה שהיו לה ב' שערות כבר ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) קטנה נעשית נערה כשמביאה סימני נערות ואינה פחותה מבת י"ב – ולאחר דהגיעה לגיל י"ב בחזקת נערה היא עד שתיבדק ומוצאין דאין לה סימנים

(ב) ולכן כשבודקין ומוצאין לה סימנים לאחר שהגיעה לגיל י"ב נוקטין דכבר נעשית נערה כשהגיעה לגיל י"ב

(2) הקדמה ב'

(א) נערה נעשית בוגרת כשמביאה סימני בוגרת ונוקטין דסימני בוגרת אינן מגיעין עד תום ששה חדשים משנעשית נערה

(3) הקדמה ג'

(א) קטנה אינה מתקדשת אלא על ידי אביה

(ב) נערה מתקדשת בין על ידי עצמה בין על ידי אביה

(ג) בוגרת מתקדשת על ידי עצמה ואינה מתקדשת על ידי אביה

(4) גמרא כמבואר בתוספות

(א) בודקין לקידושין – כלומר אשה לאחר שהגיעה לגיל י"ב אי קיבלה קידושין מראשון ולאח"כ קידשה אביה לשני – בודקין לסימנים ואי איכא סימנים נוקטין דכבר היו לה סימנים כשקיבלה קידושין מראשון ואין קידושי שני חלין אפילו מספק

(5) גמרא קידושין עט: כמבואר בתוספות ומהרש"א הכא

(א) היכא דקידשה אביה בדרך ובאותו יום דמישלם שית קידשה עצמה בעיר והרי היא בוגרת עכשיו – חיישינן לקידושי שניהם

(ב) והיינו טעמא

(i) דיכול להיות דנעשית בוגרת לפני קידושי אביה ואז קידושי אביה אינן חלין וקידושי עצמה חלין

(ii) ויכול נמי להיות דנעשית בוגרת לאחר קידושי אביה ואז קידושי אביה חלין וקידושי עצמה אינן חלין – דהרי קבענו דאע"ג דאיכא חזקת נערות החל כשהגיעה לגיל י"ב מ"מ ליכא חזקת בוגרת עד תום יומא דמישלם שית

תד"ה ולגירושין

בד"ה ולגירושין כו' בהכרת גומות הס"ד ואחר כך מ"ה וכי מאחר כו' ועוד דהל"ל האי לישנא למאי הלכתא בדקינן לגרושין כו':

תד"ה ר' אלעזר אומר

בד"ה ר"א אומר כו' ואי גרס ר' אליעזר הא אית ליה בסמוך דבשבת דבריו כו' עכ"ל דמסתמא ר' לוי אמתניתין קאי דאית ליה לר"א דבריו קיימין בלא קנין ולא קאי אברייתא דקאמר ר"מ אליבא דר"א דבשבת בעי קנין וק"ל:

דף קנו:

תוספות בא"ד וקאמר

[דף קנו עמוד ב] בא"ד וקאמר ר"י הנשיא שאמר משום ר' יעקב שאמר משום ר"מ כר"א דבחול צריך כו' בשטר ובחזקה ר"א אומר נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה ושאיין כו' עכ"ל כצ"ל:

סוגיא דמתנת שכיב מרע בשבת חלק א' בא"ד במה דברים אמורים

בא"ד בד"א בחול אבל בשבת לא יעשה כו' דברי ר"מ כו' עכ"ל נראה לפי מה שהבין ריב"ם דבד"א אמלתא דר' אליעזר קאי דבעי קנין צ"ל הגירסא בד"א בשבת אבל בחול לא יעשה כו' דברי ר"מ ור"י אומר ר"א אומר בד"א בחול אבל בשבת כו' ופ"י בד"א דבעי קנין בשבת אבל בחול לא יעשה בקנין משום דאין קנין לאחר מיתה ואם עשה בקנין עשוי ור"י אומר בד"א דבעי קנין בחול אבל בשבת לא יעשה בקנין משום דאין קונין בשבת ואם עשה הקנין עשוי אבל לפי ר"י דקאי בד"א אמלתא דרבנן דאמרי דלא בעי קנין צ"ל הגירסא בד"א בחול אבל בשבת לא כו' דברי ר"מ ור"י אומר בד"א בשבת אבל בחול לא כו' דהשתא לפי זה ליכא לפרושי בפשיטות כדלעיל בד"א דלא בעי קנין בחול אבל בשבת לא יעשה בלא קנין ואם עשה בלא קנין עשוי וכן בדברי ר"י בד"א דלא בעי קנין בשבת אבל בחול לא יעשה בלא קנין ואם עשה עשוי בלא קנין שזו סותר מה שאמרו ר"מ ור"י בשמעתין דלר"מ אף בדיעבד בשבת אין דבריו קיימין בלא קנין ולר"י אף בדיעבד בחול אין דבריו קיימין בלא קנין ולכך הוצרך לומר לפי ר"י דה"פ דאם עשה בקנין עשוי דכן צ"ל בין לר"מ בין לר"י דהא דקאמרי לא יעשו קאי אבלא קנין ודקאמרי ואם עשה עשוי קאי אקנין ומהרש"ל כתב אהא שכתבו התוס' ולא יעשה בלא קנין ואם כו' גם זה הפ"י לר"י דוקא עכ"ל דרכו לא ידענו דלר"מ ודאי נמי הא דאם עשה עשוי בקנין דוקא איירי ודו"ק:

(1) משנה דף קנו.

(א) חכמים – דברי שכיב מרע לא בעי קנין

- (ב) ר' אליעזר – מתנת שכיב מרע בעי קנין
 (2) ברייתא – מחלוקת ר' מאיר ור' יהודה – שים לב דהגם דפליגי בשיטת ר' אליעזר מכל מקום נוקטין תוספות ומהרש"א דר' מאיר ור' יהודה ס"ל גופייהו כבשיטתייהו לר' אליעזר

טבלא א' – ברייתא		
ר' מאיר	בחול לא יעשה בקנין דאין קנין לאחר מיתה אבל בדיעבד אם עשה בקנין עשוי	בשבת בעי קנין ואי לאו הכי אפילו בדיעבד אין דבריו קיימין
ר' יהודה	בחול בעי קנין ואי לאו הכי אפילו בדיעבד אין דבריו קיימין	בשבת לא יעשה בקנין דאין קנין בשבת אבל בדיעבד אם עשה בקנין עשוי

(3) תוספתא הובאת בתוספות

- (א) ר' מאיר – בד"א בחול אבל בשבת לא יעשה ואם עשה עשוי
 (ב) ר' יהודה – בד"א בשבת אבל בחול לא יעשה ואם עשה עשוי
 (4) תוספות – שיטת ריב"ם בתוספתא – במה דברים אמורים אדר' אליעזר קאי דבעי קנין – ביאור דהוה אמינא דמהרש"א בשיטת ריב"ם

טבלא ב' – הוה אמינא בשיטת ריב"ם			
טבלא ב' שיטת ריב"ם בה"א תוספות	בד"א דר' אליעזר בעיא קנין	אבל לא יעשה	ואם עשה עשוי
ר' מאיר	בחול	בשבת	בשבת
ר' יהודה	בשבת	בחול	בחול

(5) מהרש"א

- (א) קשיא לריב"ם
 (i) שיטת ר' מאיר ור' יהודה בתוספתא בטבלא ב' סותרות לשיטתייהן בברייתא בטבלא א' אשר לר' מאיר בשבת בעי קנין ולר' יהודה בחול בעי קנין

(ב) תירוק

(i) ריב"ם יאמר לך דבתוספתא גרסינן שבת במקום חול וחול במקום שבת כבטבלא ג'

טבלא ג' – מסקנא דמהרש"א בשיטת ריב"ם			
טבלא ב' שיטת ריב"ם בה"א תוספות	בד"א דר' אליעזר בעיא קנין	אבל לא יעשה [קנין]	ואם עשה קנין עשוי
ר' מאיר	בשבת	בשבת-בחול [משום דאין קנין לאחר מיתה]	בשבת ואם עשה קנין בחול עשוי
ר' יהודה	בשבת-בחול	בשבת [דאין קנין בשבת]	בשבת ואם עשה קנין עשוי

(6) המשך תוספות

- (א) שיטת ר"י בתוספתא – במה דברים אמורים על חכמים דמשנה קאי דלא בעי קנין

(7) מהרש"א

(א) שאלה

- (i) האם מצינו לאוקמי לתוספתא כבטבלא ד' לדברי ר"י בחילוף חול בשבת כבשיטת ריב"ם

טבלא ד' – האם מצינו לאוקמה לתופסתא לר"י ככה			
	בד"א דרבנן לא בעיא קנין	אבל לא יעשה בלא קנין	ואם עשה בלא קנין עשוי
ר' מאיר	בשבת	בשבת-בחול	בשבת ואם עשה קנין בחול עשוי
ר' יהודה	בשבת-בחול	בשבת	בשבת ואם עשה קנין בשבת עשוי

(ב) תשובה

(i) לא יתכן דהרי קבענו בטבלא א' דר' מאיר בשבת בעי קנין ור' יהודה בחול בעי קנין

(8) המשך תוספות כמבואר במהרש"א

(א) שאלה

(i) האם מצינו לאוקמי לתוספתא לר"י כבטבלא ה' בלי אותו חילוף דחול ושבת דקבענו דאיצטריך לריב"ם

טבלא ה' – האם מצינו לאוקמי לשיטת ר"י בתוספתא ככה?			
	טור א'	טור ב'	טור ג'
טבלא ד' שיטת ר"י בתוספתא	בד"א דרבנן לא בעיא קנין	אבל לא יעשה בלא קנין	ואם עשה בלא קנין עשוי
ר' מאיר	בחול	בשבת	ואם עשה בלא קנין בשבת עשוי וקיים בדיעבד
ר' יהודה	בשבת	בחול	ואם עשה בלא קנין בחול עשוי וקיים בדיעבד

(ב) תשובה

(i) הגם דטור א' וטור ב' בטבלא אתי שפיר – מכל מקום טור ג' לגבי אם עשוי עשוי תיקשי דמשמע מבריייתא דלעיל אשר לר' מאיר בשבת אין דבריו קיימים בלא קנין אפילו בדיעבד ואשר לר' יהודה בחול אין דבריו קיימים בלא קנין אפילו בדיעבד

(ג) אלא מוכרח בדוחק אשר לר"י אתיא תוספתא כבטבלא ו' אשר אם עשה עשוי משמעו אם עשה כמצווה עליו שיעשה בקנין

טבלא ו'			
	בד"א דרבנן לא בעיא קנין	אבל לא יעשה בלא קנין	ואם עשה בלא קנין עשוי
טבלא ד' שיטת ר"י בתוספתא	בחול	בשבת	ואם עשה בלא קנין בשבת עשוי
ר' מאיר	בחול	בשבת	ואם עשה בלא קנין בשבת עשוי
ר' יהודה	בשבת	בחול	ואם עשה בלא קנין בחול עשוי

(9) מהרש"א

(א) תוספות אינן מציעין שיטה זו לגבי "אם עשה עשוי" אלא לר' יהודה – אבל מהרש"א נוקט בפשיטות דכיוונו למימר דאתיא אף לר' מאיר

דף קנז.

תד"ה כבינתי לבתי

בד"ה כבינתי לבתי כו' דהכא ופי' רש"י התם נושקא ולמה כו' ובד"ה קונין מש"מ כו' אין מגרשין בשבת כו' עכ"ל כצ"ל:

תד"ה אמר רב יוסף

[דף קנז עמוד א] בד"ה אמר רב יוסף כו' דאי קני קנה והוריש מיד ואלבא דר"מ קאמר כו' עכ"ל כצ"ל ר"ל דממתני' דהכא דנפל הבית עליו כו' עדיפא ליה להביא ראיה דאי קני קנה והוריש מיד ולא עבידי דאתו ודחינן לה דאליבא דר"מ קאמר אדם מקנה דשלב"ל וא"כ ההיא דרב נחמן דאירי נמי בכה"ג איכא לאוקמי נמי אליבא דר"מ ולכך לא הביא מדרב נחמן ואהא קשיא להו וא"ת אימר דאמר ר"מ כו' דעבידי דאתו הני דהיינו מתני' ודרב נחמן דאקני קנה והוריש דלא עבידי דאתי שיקנה נכסים ויוריש לא וי"ל כו' כן נראה לפרש דבריהם שהכל ד"א וכ"ה בתוספות ישנים אבל מהרש"ל כתב כאן שני דבורים ואין צורך וק"ל:

(1) הקדמה

(א) מלוה שהלוה בשטר גובה אף מנכסים "משועבדים" שהיו ללוה בשעת ההלוואה ולאחר כך מכרן לזה ללקוחות

(2) גמרא

(א) איבעיא

(i) היכא דכתב לזה "דאי קני" – דהיינו שכתב דמשעבד למלוה אף נכסים אשר יקנה לזה לאחר ההלוואה ואשר "לא היו בעולם" לפני שקנה אותן לזה – לר' מאיר דס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם לא מיבעיא לן דבפשיטות משעבד דבר שלא בא לעולם

(ii) אלא לרבנן דס"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם תיבעי אלו מחמת דכתב "דאי קני" מיהת משעבד נכסים דאכתי לא באו לעולם

(3) משנה ד"זה הי' פקח" בכתובות

(א) אי כתב לזה "דאי קני" ולאח"כ קנה לזה נכסים ממלוה שלו – חוזר מלוה וגובה מהני נכסים

(4) גמרא

(א) קשיא

(i) תיפשוט מן משנה "דזה הי' פקח" דלוה מצוי משעבד לנכסים שבאו לו לאחר ההלוואה

(ב) תירוצן

(i) אי מהא לא תיפשוט דהגם דקנה לזה להני נכסים מ"מ לא מכרן ללוקח ולא הורישן ליורש

(ii) "כי קא מיבעיא לן דאי קני קנה ומכר דאי קני קנה והוריש"

(5) משנה דידן

(א) היכא דראובן אמר דאי קני למלוה שלו ולאח"כ נפל הבית על ראובן ועל יעקב אביו ומת יעקב קודם לראובן

(ב) אז מצי מלוה לגבות חובו מנכסי יעקב שירשו ראובן והורישם מיד ליורשיו
(6) גמרא

(א) קשיא

(i) בגוונא זו דמשנה איתנהו

(1) דאי קני – דהרי ליה אמר דאי קני למלוה שלו

(2) קנה – דהרי ראובן קנה להני נכסים בירושה מיעקב אביו

(3) והוריש – דהרי הוריש ראובן לנכסים ליורשיו

(ii) ותיקשי

(1) אמאי לא איפשיטא ממשנה זו אשר מלוה גובה באיקני קנה והוריש

(ב) תירוץ

(i) יכול להיות דמשנה דידן אתיא דיקא לר' מאיר דס"ל דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם

(7) המשך דגמרא

(א) מימרא דרב נחמן

(i) היכא דראובן אמר דאי קני למלוה שלו – וראובן הלוח מעות ללוה פלוני – אז כשמת ראובן

וגובין יורשי ראובן לנכסי פלוני – הדר מלוה דראובן וגובה לאותן נכסים מיורשי ראובן

(8) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) במקום למיפשט לאיבעיא ממתניתין בגוונא דנפל הבית עליו ועל אביו אמאי לא איפשט

לאיבעיא דאי קני קנה והוריש מהך דרב נחמן

(ב) תירוץ

(i) עדיפי לה לגמרא למיפשט לאיבעיא מן משנה דידן דנפל הבית עליו ועל אביו כיון דבאותו אופן

קנה והוריש מיד וחידוש יתירה היא דאף בקנה והוריש מיד משתעבדי נכסי הגם דקנה והוריש

מיד לא עבידי דאתו ביחס לקנה והוריש לאחר זמן דמצוי יותר

(ii) ולאחר דמתרצי בגמרא אשר משנה דנפל הבית יכול להיות דאתיא דיקא כר' מאיר לא מקשה

שוב דליפשוט מהך דרב נחמן דמובן אשר אף הך דרב נחמן יכול להיות דלא אתיא אלא לר'

מאיר

(ג) קשיא

(i) הגם דקנה והוריש שכיח יותר ביחס לקנה והוריש מיד – מכל מקום חשיבי תרוייהו "לא עבידי

דאתו" לגבי דין דר' מאיר אשר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דיקא בדעבידי דאתו – ותיקשי

הא דנוקטין בגמרא אשר בעיין אין לה מקום לשיטת ר' מאיר

(ד) שיטה זו מתאימה ללשון תוספות ישנים

תד"ה אלא

בד"ה אלא כי כו' דפי' לעיל דהכא מבעיא ליה לרבנן כו' עכ"ל כצ"ל:

תד"ה מצוה

בד"ה מצוה כו' בסמוך מדפריך מדקאמר מלוה כו' משמע דאי למ"ד כו' דגבי קטינא דארעא דהתם כו' והכא בדין בעי למימר דאע"ג דלא משתעבד כו' כצ"ל מתוספות ישנים:

דף קנז:

בא"ד ליתומים

[דף קנז עמוד ב] בא"ד ליתומים גדולים דאמרי לא ניחא כו' ובד"ה המוקדמים כו' אך י"ל דשאני כו' כצ"ל:

תד"ה גובה את הקרן

בד"ה גובה את הקרן כו' ואפי' כתב לו דאקני וקנה ומכר ומשתעבד כבר לקח הב"ח כל שעבודו כו' עכ"ל כצ"ל מתוספות ישנים ור"ל לתירוצם דבין המשועבדים שגובה מהן הלוקח הקרן ובין חורין שגובה מהן הלוקח השבח ע"כ איירי שלא היו לו למוכר נכסים כשטרף הבע"ח המשועבדים לו מן הלוקח דאל"כ יאמר לו הלוקח הנחתי לך מקום לגבות אלא שאותן המשועבדים והבני חורין שגובה מהן הלוקח חזר המוכר וקנה אותן אחר שטרף הב"ח מן הלוקח וע"ז כתבו ואפילו כתב לו דאקני כו' ומשתעבד לבע"ח אותן הנכסים המשועבדים השניים לא שייך לומר שגובה מהן הבע"ח שהרי כבר לקח שעבודו מן הלוקח טרם שקנה המוכר אלו המשועבדים מיהו התוס' בפ"ק דמציעא לית להו האי תירוצא משום דאם טרף הבע"ח מהלוקח טרם שקנה המוכר משועבדים השניים למה לא יגבה הלוקח גם השבח מאותן משועבדים ע"ש ומהרש"ל כתב בזה בדרך רחוק לפי גמגום לשון התוספות שלפנינו ואין להאריך וק"ל:

בד"ה את"ל משתעבד לזה ולזה כו' והוריש לזה ולזה אפילו את"ל כו' עכ"ל כצ"ל:

(1) הקדמה א'

(א) בעל חוב מצי לגבות חובו או מן הלוה מבני חרי דאכתי בידי לזה הם או מנכסים שקנו לקוחות מן לזה לאחר ההלואה

(2) הקדמה ב'

(א) לוקח (לוקח ראשון) שקונה נכסים מן לזה לאחר ההלואה והניח בידי לזה בני חרי אשר לאחר כך מכר מקצתן ללוקח שני – מצי לוקח ראשון טעין "הנחתי לך מקום לגבות" להצריך מלוה לגבות מקודם מבני חרי דאכתי בידי לזה הם ולאחר כך מן לוקח שני

(3) הקדמה ג'

(א) עיין בדיבור המתחיל שלפני זה דמיבעיא לן אלו באמירת "דאיקני" מצי לזה לשעבד למלוה נכסים שקונה לזה לאחר הלואתו

4) גמרא

א) בגוונא דלוקח ראשון קנה נכסים באחריות מן לוח ולאחר כך טרף בעל חוב דלוח להני נכסים – גובה לוקח ראשון לקרן שהפסיד בין מבני חרי דלוח בין מן נכסי לוקח שני – אבל גובה שבה שהפסיד דיקא מבני חרי ולא מן לוקח שני – משום דשבה שיפסיד לוקח ראשון לא ה' קצוב בעת שקנה לוקח שני לנכסיו מן לוח

5) תוספות

א) קשיא

i) האיך הצליח מלוח לגבות מן לוקח ראשון כל עיקר – הוי ל' לוקח ראשון למיטען "הנחתי לך מקום לגבות מבני חרי ומן לוקח שני"

6) מהרש"ל ומהרש"א פליגי בהבנת תירוץ של תוספות

7) מהרש"ל

א) לישנא דתירוץ של תוספות: "ואפילו דאיכני קנה ומכר משתעבד – משתעבד כבר לוקח לבעל חוב" (ב) והכי פירושו

i) אותן נכסים (נכסים מאוחרים) דעכשיו בני חרי הן ואותן נכסים דעכשיו בידי לוקח שני הן לא קנה אותן לוח אלא לאחר שקנה לוקח ראשון לנכסיו

ii) והגם דאלו סבירא לן דאיכני קנה ומכר משתעבד ומצי בע"ח לגבות מאותן נכסים מאוחרין – מכל מקום לפני שקנה לוח להני נכסים מאוחרים "משתעבד כבר לוקח לבעל חוב"

iii) כלומר כבר התחיל שיעבודו של מלוח על נכסי לוקח ראשון לגבות ממנו תחלה והלכך לא מצי לוקח ראשון למימר "הנחתי לך מקום לגבות"

ג) שים לב אשר תוספות בבבא מציעא פליגי אשיטת תוספות דידן וסבירא להו דלוקח ראשון מצי טעין הנחתי לך מקום לגבות אף לגבי נכסים מאוחרים משום דאין למלוח "שיעבוד" זה על נכסי ראשון

8) מהרש"א

א) לישנא דתירוץ של תוספות דידן לפי גרסא דתוספות ישנים: "כבר לקח הבעל חוב כל שיעבודו" (ב) והכי פירושו

i) מיירי בדלא קנה לוח לאותן בני חרי ולנכסי דקנה לוקח שני עד לאחר שטרף מלוח נכסיו דלוקח ראשון

ii) ומסתבר דהגם דאלו סבירא לן דאיכני קנה ומכר משתעבד מצי בע"ח לגבות מאותן נכסים מאוחרין – מכל מקום משום ד"כבר לקח הבעל חוב כל שיעבודו" לא מצי לוקח ראשון לתבוע דבעל חוב יחזיר נכסים שגבה מכבר ולגבות במקומם מבני חרי או לוקח שני

ג) והיינו טעמא דתוספות בבבא מציעא פליגי אשיטת תוספות דידן

i) משום דבנידון דלוקח שני קנה נכסיו לאחר דמלוח כבר טרף נכסי דלוקח ראשון – הרי בשעה שקנה שני לנכסיו כבר קצוב ה' הפסד שבה דלוקח ראשון והוי ל' ללוקח ראשון לגבות אף שבה דילי' מן לוקח שני

ii) ומחמת דקאמרי בגמרא דלא מצי לגבות לשבה מן לוקח שני מוכרח דבנידון דגמרא קנה לוקח שני לנכסיו לפני טריפת מלוח מן לוקח ראשון

דף קנח.

סוגיא דנפל הבית חלק א' תד"ה ובית הלל אומרים

[דף קנח עמוד א] בד"ה וב"ה אומר נכסים כו' קשה לר"י מ"ש כו' בחזקת יורשי אשה ואילו בסיפא כו' מודים שיחלוקו כו' עכ"ל הא דלא קשיא להו למ"ד הכא בחזקת יורשי הבעל ואילו בסיפא מודים דיחלוקו וכן בנכסי מלוג ברישא קתני ב"ה בחזקת יורשי האב ואילו בסיפא מודים דיחלוקו כבר כתבנו בזה בחידושינו בפרק החולץ דף ל"ח ע"ש:

סוגיא דנפל הבית חלק ב' תוספות בא"ד מיהו קשה

בא"ד מיהו קשה לר' אלחנן דהא ר' עקיבא איירי כו' וע"ק לו לטעם דמחמת קורבא כו' עכ"ל פי' לדבריו נ"ל דרבינו אלחנן ס"ל כפרש"י בפרק המפקיד דר' עקיבא שמותי הוא משל ב"ש ואומר בשאר נפילות יחלוקו בזו אני מודה לב"ה שהנכסים בחזקתן והשתא הקשה הר"א דע"כ האי יחלוקו דקאמרי ב"ש ברישא ר' עקיבא קאמר לה כדמוכח מסיפא דעלה קאמר ומודה אני וכיון דיחלוקו דברישא ר' עקיבא קאמר לה דס"ל ירושת הבעל דאורייתא א"כ הדרא קושיין לדוכתין דליכא לפלוגי כמ"ש בתירוצם קמא וכתבו שוב מיהו מצינן למימר דהרישא לאו ר"ע קתני לה אלא מאן דס"ל ירושת הבעל דרבנן קתני לה ודקאמר ר"ע ומודה בסיפא היינו משום דס"ל יחלוקו ברישא כב"ש אבל מ"מ איהו לא קתני לה אלא מאן דס"ל ירושת הבעל דרבנן וכתבו עוד ועוד קשה לו לר"א לטעם דמחמת קורבא למה כו' תלה קושייתו בטעם דמחמת קורבא משום דלמאי דמפלגינן לתירוץ קמא דירושת הבעל דרבנן איכא למימר למ"ד דבחזקתן היינו בחזקת הבן היינו טעמא כפרשב"ם לקמן משום דהבן היה ראוי ליורשה קודם לכל קרוביה כו' ע"ש וברישא דלא אמרינן הכי שיהיה בחזקת יורשי הבעל מה"ט שהיה הבעל ראוי ליורשה כו' היינו משום דהבעל אינו יורש כלל מדאורייתא אבל להא תירוצא בתרא דיורשי אשה קודמין היינו משום קורבא אף על גב דירושת הבעל הוי נמי מדאורייתא והיה ראוי נמי ליורשה קודם לכל קרוביה אינו מועיל לו לגבי יורשי אשה דבאו מחמת קורבא א"כ ע"כ הך סברא דראוי היה ליורשה ליתא כלל וא"כ למה יהא בסיפא יותר בחזקת הבן יותר מיורשי האם כיון ששניהם יורשים מדאורייתא ושניהם באים מחמת קורבא וזה ברור ודו"ק:

(1) משנה כמבואר בגמרא

רישא	בית שמאי	בית הלל למ"ד א'	בית הלל למ"ד ב'	בית הלל למ"ד ג'
נפל הבית עליו ועל אשתו	יחלוקו	נכסים (נכסי אשתו) בחזקתן – בחזקת יורשי אשה	נכסים (נכסי אשתו) בחזקתן – בחזקת יורשי הבעל	נכסים (נכסי אשתו) בחזקתן – יחלוקו

סיפא	תנא קמא	בית הלל לר"ע למ"ד א'	בית הלל לר"ע למ"ד ב'
נפל הבית עליו ועל אמו	בית שמאי ובית הלל תרוייהו ס"ל דיחלוקו	מודה אני בזה דנכסים (נכסי אם) בחזקתן – בחזקת יורשי אם	מודה אני בזה דנכסים (נכסי אם) בחזקתן – בחזקת יורשי הבן

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) לתנא קמא דסיפא דאית לי' אשר לבית הלל בנפל הבית עליו ועל אמו יחלוקו – מאי שנא דברי שאינן בנפל הבית עליו ועל אשתו קסבר מאן דאמר א' אשר לבית הלל נכסים בחזקת יורשי האשה הן ולא יחלוקו

(ב) תירוצ' א'

(i) שאני רישא דלא יחלוקו ואין ליורשי בעל כלום דירושת הבעל אינה אלא דרבנן – מה שאין כן בסיפא דבין ירושת יורשי האם בין ירושת הבן דאורייתא הן ולכן יחלוקו

(ג) תירוצ' ב'

(i) שאני רישא דלא יחלוקו ואין ליורשי בעל כלום משום דירושת הבעל אינה מחמת קורבה – מה שאין כן בסיפא דבין ירושת יורשי האם בין ירושת הבן מחמת קורבה הן ולכן יחלוקו

(3) הקדמה א' לקושיא דרבינו אלחנן לתירוצ' א' דתוספות

(א) כיון דר' עקיבא בסיפא אומר "מודה אני בזה כבית הלל" מסתבר דהכי קאמר ר' עקיבא – "הגם דברי שאינן סבירא לי כבית שמאי דיחלוקו (וזאת במקביל לרש"י בב"מ דר' עקיבא שמותי הוא) – מכל מקום בסיפא סבירא לי כבית הלל אשר נכסים בחזקתן ולא כתנא קמא דסיפא דאית לי' דיחלוקו

(4) הקדמה ב' לקושיא דרבינו אלחנן לתירוצ' א' דתוספות

(א) כיון דר' עקיבא ס"ל כבית שמאי ברישא דיחלוקו – לכאורה ר' עקיבא גם כן הי ניהו אותו תנא דמילף לן ברישא דבית הלל אית להו דנכסים בחזקתן

(5) הקדמה ג' לקושיא דרבינו אלחנן לתירוצ' א' דתוספות

(א) ידוע דר' עקיבא אית לי' דירושת הבעל דאורייתא וכיון דר' עקיבא הי ניהו תנא דמיתני לרישא מסתבר דכל תנאי דמיתני ברישא (כולל בית הלל למאן דאמר א' דאית לי' דנכסים בחזקת יורשי אשה) מודי לי' דירושת הבעל דאורייתא

(6) קשיא דרבינו אלחנן – הרי דלא מצינו למיסמך על תירוצ' א'

(7) תירוצ' דרבינו אלחנן

(א) צודק דקבענו דר' עקיבא ס"ל כבית שמאי ברישא דיחלוקו ודהיינו טעמא דאמר "מודה אני" בסיפא

(ב) ברם תנא אחר מיתני לשיטת בית הלל ברישא ואותו תנא ס"ל אשר ירושת הבעל דרבנן

(8) קשיא אחריתי דרבינו אלחנן כמבואר במהרש"א

(א) הקדמה א'

(i) ניהדר לקושית תוספות לעיל ולתירוצ' א' ותירוצ' ב'

(1) קשיא – לתנא קמא דסיפא דאית לי' אשר לבית הלל בנפל הבית עליו ועל אמו יחלוקו – מאי שנא דברי שאינן בנפל הבית עליו ועל אשתו קסבר מאן דאמר א' אשר לבית הלל נכסים בחזקת יורשי האשה הן ולא יחלוקו

(2) תירוצ' א' – שאני רישא דלא יחלוקו ולכן אין ליורשי בעל כלום דירושת הבעל אינה אלא דרבנן – מה שאין כן בסיפא דבין ירושת יורשי האם בין ירושת הבן דאורייתא הן ולכן יחלוקו

(3) תירוצ' ב' – שאני רישא דלא יחלוקו ולכל אין ליורשי בעל כלום משום דירושת הבעל אינה מחמת קורבה – מה שאין כן בסיפא דבין ירושת יורשי האם בין ירושת הבן מחמת קורבה הן

(ב) הקדמה ב'

- (i) קבענו בטבלאות אשר חד מאן דאמר אית ל'י' בסיפא לבית הלל דנכסים בחזקת יורשי אם ואשר אידך מאן דאמר אית ל'י' בסיפא דנכסים בחזקת יורשי הבן
- (ii) ומפרשי בגמרא אשר למאן דאמר בסיפא דנכסים בחזקת יורשי הבן היינו טעמא משום דבן ראוי לירש לנכסי אמו יותר משאר יורשי אמו

(ג) הקדמה ג'

- (i) בעל ראוי לירש נכסי אשתו יותר משאר יורשי אשתו

(ד) קשיא

- (i) למאן דאמר בסיפא דנכסים בחזקת יורשי הבן מחמת דבן ראוי לירש נכסי אמו יותר משאר יורשי אמו תיקשי הא דברישא נכסים בחזקת יורשי אשה הגם דבעל ראוי לירש אשתו יותר משאר יורשי אשתו

(ה) תירוץ

- (i) לתירוץ א' דמבוסס על ירושת בעל דרבנן לא קשה מידי
- (1) דברישא לא מהני לבעל הא דראוי לירש יותר דהרי סוף כל סוף אין ירושתו אלא דרבנן
- (2) מה שאין כן בסיפא דירושות הבן ושאר יורשי אם תרוייהו דאורייתא הן ולכן מובן דעדיף יורשי הבן מחמת דבן ראוי לירש יותר

(ו) קשיא

- (i) לתירוץ ב' אכתי קשה

- (1) קבענו דתירוץ ב' מבוסס אהא דברישא יורשי אשה קודמין מחמת דירושה זו מבוסס על קורבה הגם דבעל ראוי לירושה יותר וירושתו דאורייתא
- (2) דמבואר אשר לא מעלה ולא מוריד הא דבעל ראוי לירושה יותר אף על פי דירושתו דאורייתא
- (3) ולכן תיקשי בסיפא דירורשי הבן וירורשי האם תרוייהו יורשין מחמת קורבה ותרוייהו ירושתן דאורייתא ואף אף על פי כן זוכין יורשי הבן מחמת דראוי לירש יותר

תד"ה ובית הלל אומרים (השני)

בד"ה וב"ה אומרים נכסים כו' למ"ד בחזקת יורשי הבעל ל"ל כו' אבל ר' יוחנן דהכא מסתמא לא פליג ארב כו' עכ"ל ק"ק דטפי ה"ל להקשות כן בפשיטות לרב ושמואל דאמרי אין אדם מוריש שבועה לבניו ל"ל טעמא דחזקתן ת"ל כו' וכן תקשי להו לר"ל דקאמר יחלוקו והלא אין אדם מוריש כו' ומסתמא לא פליג ר"ל ארב ושמואל ודו"ק:

(1) משנה

(א) נפל הבית עליו ועל אשתו בית שמאי אומרים יחלוקו בית הלל אומרים נכסים (כלומר נכסי צאן ברזל שהכניסה מבית אביה ושמאן בכתובתה) בחזקתן

(2) גמרא

- (א) ר' יוחנן אית לי דבחזקתן משמעו בחזקת יורשי בעל
- (ב) ריש לקיש אית לי אשר בחזקתן משמעו דיחלוקו

3) שבועות מה.

א) אשה אינה גובה כתובתה אלא בשבועה

ב) רב ושמואל

i) אשה שמתה אין יורשים שלה גובין כתובתה דאין אדם מוריש שבועה לבניו – והלכתא כרב ושמואל

4) תוספות

א) קשיא

i) מסתבר דר' יוחנן סבירא לי' כרב ושמואל דהלכה כמותן

ii) ותיקשי

(1) אמאי איצטריך ר' יוחנן למימר דהיינו טעמא דיררשי הבעל יורשים לכתובה משום דנכסים בחזקתן – הרי בפשיטות היינו טעמא דאין אדם מוריש שבועה לבניו

5) מהרש"א

א) קשיא א'

i) עדיפא הוי להו להקשות לרב ושמואל אשר בית הלל אליבא דר' יוחנן פליגי עלייהו

ב) קשיא ב'

i) אף לריש לקיש דאמר יחלוקו יורשי בעל ויררשי אשה – הוה להו להקשות דכיון דאין אדם מוריש שבועה לבניו אמאי גובין יורשי האשה כלום

בא"ד האשה

בא"ד האשה לא תוכל להוריש לבניה ולא כו' מוחזקין בממון כו' להוריש לבניה בממון ולא אמרינן כו' ולב"ש נמי הואיל כו' דחייש לצררי הס"ד ואח"כ מ"ה נכסים בחזקתן כו' אבל בכתובה ב"ש כו' פליגי ב"ש אפילו בכתובה כו' ולהכי יש כח כו' כתובה לגבות מחיים כו' דיחלוקו מטעם דשטר עומד לגבות כו' וליכא לאקשוויי למאי דפרישית התם הווי כו' בהדי נכסים הנכנסים ויוצאין דלא שוו כו' כצ"ל:

תד"ה נפל הבית

בד"ה נפל הבית כו' שיש לה בנים אחרים כו' שאם מת הבן אחריה אין כו' אפי' יש לה בנים כו' מדקאמר לקמן גבי נפל כו' ופי' רש"י בני מורישין אחי יורשי האב אחי הבן כו' עכ"ל ומ"ש בניי כו' הוא לפי סברת המקשה לקמן אבל עיקר הוכחתם לקמן מדברי המתריץ ע"ש:

עיינ קנט: ד"ה גמרא לא יורשי האב

דף קנח:

תוספות בא"ד אמר רב אסי

[דף קנח עמוד ב] בא"ד אמר רב אסי נוטל כו' אז יחזור על האחין אי כלקוחות שלא באחריות אז לא יחזור על האחין ולכך נוטל רביע כו' עכ"ל כצ"ל:

גמרא ירשי הבעל

גמ' ירשי הבעל ורא"א בחזקת ירשי האשה כו' כי סליק ר' זירא קם בשיטתיה דר' אילא כו' כצ"ל:

סוגיא דשלחו מתם חלק א' רשב"ם ד"ה ומתמה גמרא

בפרשב"ם בד"ה ומתמה גמ' לוח מאי מפיק כו' יוציא מיד הלקוחות מה שמכר להן אביו או הוא עכ"ל נראה מפירושו למאי דס"ד בן שלוח כו' לא מיירי בבן הבן שמוציא מיד הלקוחות אלא הבן שלוח גופיה מוציא מיד הלקוחות ומת דקאמר לא קאי אבן אלא אאביו אבל התוס' הבינו גם למאי דס"ד בן שלוח כו' נמי הא דקאמר בנו מוציא כו' היינו בבן הבן ומקשה כיון דלא לקחו מאביו כלום אלא לוח מהם מאי מפיק שייך ביה שהרי אינו בחזקתן וק"ל:

(1) גמרא

(א) שלחו מתם

בן (ראובן) שלוח בנכסי אביו (יעקב) בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות

(2) רשב"ם

(א) לכאורה כיוונו שלחו מתם למימר אשר ראובן לוח בחיי יעקב אביו – ואשר או דיעקב גופי' מכר לנכסיו או דראובן מכר לנכסי יעקב לאחר מיתת יעקב – ואשר ראובן לא מת ועומד לפנינו להוציא לנכסים מיד הלקוחות

(3) המשך דגמרא – זו היא שקשה בדיני ממונות

(4) רשב"ם – היינו טעמא דקשה דאיזו זכות יש לראובן מחמת שלוח בחיי אביו להוציא נכסים אשר יעקב מכר אותן או אשר ראובן מכר אותן לאחר שמת יעקב

(5) מסקנא דגמרא – הכי קא אמרי שלחו מתם:

בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות

(6) פירוש רשב"ם כמבואר במהרש"א

(א) ראובן לאו לוח ה' – אלא מכר לנכסי יעקב בחיי יעקב ומת לפני שמת יעקב אביו

(ב) חנוך בן ראובן הי ניהו התובע להוציא מיד לקוחות בטענתו דבחי יעקב לא ה' ראובן בכח למכור נכסי יעקב

(7) שיטת תוספות לשלחו מתם כמבואר במהרש"א

(א) אף בהוה אמינא כבר אסיק אדעתא דגמרא דראובן מת בחיי יעקב וחנוך בן ראובן הוא התובע להוציא מיד לקוחות

(ב) ברם – שלא כרשב"ם – לא נקטו בגמרא אשר ראובן מכר כלום ולכן מקשי בפשיטות מי הן הלקוחות אשר חנוך בן ראובן רוצה להוציא מידם

דף קנט.

תד"ה הואיל

תוס' בד"ה הואיל והחזקה כו' סובר כיון דתשלם כו' עכ"ל כצ"ל:

סוגיא דשלחו מתם חלק ב' תד"ה ולימרו לי'

[דף קנט עמוד א] בד"ה ולימרו ליה כו' היינו כגון שלא מת הבן בחיי האב אלא שנתנו לו כו' עכ"ל וכ"ה בתוספות ישנים ודבריהם מבוארים בפשיטות למאי דאמרינן פ' י"ג יכיר לרבנן ל"ל למיתבא לו פי שנים לא יהא אלא אחר אלו בעי למיתבא לו במתנה מי לא יהיב לא צריכא בנכסים שנפלו לו לאחר מכאן ולר"מ דאמר אדם כו' בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס ומהרש"ל הגיה בכאן לאין צורך אולי היה נעלם מעיניו הסוגיא שם וק"ל:

(1) גמרא – מסקנא דשלחו מתם

(א) ראובן בן יעקב מכר לנכסי יעקב בחיי יעקב – ראובן מת לפני שמת יעקב – חנוך בן ראובן מוציא לנכסים מיד לקוחות מחמת דראובן לא ה' בכח למכור נכסים שלא היו בעולם כלומר דלעולם לא באו לידו

(ב) קשיא

(i) אמאי לא אמרי לקוחות "אבוך זבין ואת מפקת"

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) כדי לתרץ קושיא זו אמאי לא השיבו דחנוך טוען דראובן לא ה' בכח למכור דבר שלא ה' בעולם

(ב) תירוץ

(i) כר' מאיר אזלינן דס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם

(ג) קשיא

(i) אף לר' מאיר דס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם היינו דוקא באופן דמצי מוכר להקנותם לבסוף כשבאו לעולם משא"כ בנידון דידן דכשבאו לעולם במיתת יעקב כבר מת ראובן

(ii) והי לך סייעתא דבדף קכז: מסקי דלר' מאיר לא מצי איניש להקנות דבר שיבא לעולם כשהוא גוסס מחמת דגוסס אין בכחו להקנות – וכל שכן דלא מצי איניש להקנות דבר שיבא לעולם לאחר שמת

סוגיא דשלחו מתם חלק ג' בא"ד לא חשיב

בא"ד לא חשיב נמי לענין ראוי דאינה כו' שגבו קרקע בחובת כו' וע"ק למה יש לו להיות ללקוחות שעבוד על אביו מי עדיף ממלוה על פה כו' עכ"ל הגם שכתבו לעיל דקיימינן הכא כמ"ד מלוה על פה גובה מן היורשים היינו משום דמצוה לפרוע חובת אביהן בשחל

השעבוד מעולם על קרקע זו שהיה של אביהן אבל הכא מעולם לא חל השעבוד של הלקוחות על קרקע זו דמעולם לא באת הקרקע ליד אביהן שהיה מוכר ללקוחות דקרקע זו של אבי אביהן היה מעולם והוא לא חייב כלום ללקוחות שיהיה שעבודן על קרקע שלו ולא שייך כאן מצוה לפרוע חובת אביהן וא"כ הך דהכא אפילו למ"ד מלוה ע"פ גובה מן היורשין לא עדיף ממלוה ע"פ שאינו גובה מן היורשין למאן דאית ליה דאינו גובה מה"ט דלא חל שעבודו של המלוה מעולם ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) עיין דף קנז. ודף קעו. לשיטת שמואל אשר מלוה על פה אינו גובה מן היורשים ולמסקנא דגמרא אשר מלוה על פה גובה מן היורשים

(2) הקדמה ב'

(א) עיין דף קנז. ד"ה אמר רב יוסף לגבי דיני דאיקני

(ב) בשלב מסוים בסוגיא דאיקני נוקטין דאיקני קנה ומכר לא משתעבד מפני שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם – ואף על פי כן קנה והוריש משתעבדי דכשהגיעו נכסי לזה ביד יתמי חשיב כאלו משתעבדי בחיי ראובן משום דמצוה על היתומים לפרוע חובת אביהן

(ג) אמנם חיוב פירעון זה בעל פה הוא ולכן לשמואל לית' להאי שיעבוד – מ"מ למסקנא דגמרא בדף קעו. דמלוה על פה גובה מן היורשין אית' להאי שיעבוד

(3) הקדמה ג' – עיין בחלק א' של דיבור זה לקושית תוספות דאמאי לא מצי חנוך בן ראובן למיטען דראובן לא הי' בכח למכור דבר שלא הי' בעולם

(4) תירוץ ריב"ם לקושית תוספות

(ד) לקוחות טוענין אשר ראובן חייב הי' לפצות ללקוחות על ששילמו לראובן מעות לקנות נסכים שלא היו בבעלותו – ומכח מצוה על היתומים (חנוך) לפרוע חובת אביהן – כשהגיעו נכסי יעקב ביד חנוך חשיב כאלו משתעבדי נכסי ראובן בחייו הגם דמעולם לא באו לידי ראובן בחייו

(3) המשך תוספות

(א) קשיא

למה יש לו להיות ללקוחות שעבוד על אביו [ראובן] מי עדיף [חיובו דראובן לפצות ללקוחות] ממלוה על פה דאין לך מלוה על פה גדול מזה

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) הרי זה עכשיו פירש ריב"ם אשר על מסקנא סמכינן דמלוה על פה גובה מן היורשין

(ii) ולכן

(1) כמו דקבענו דלא מעלה ולא מוריד אשר מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהן אינו אלא חיוב על פה

(2) כמו כן לא איכפת לן אשר בעובדא דשלחו מתם אף חיוב ראובן לפצות ללקוחות אינו אלא חיוב על פה

(ב) תירוץ

(i) אף למסקנא אינו מועיל מצוה לפרוע לאוקמי שיעבוד אנכסי דיתמי אלא היכא דמיהת לפני מות ראובן הגיעו לידו אותן נכסים דלבסוף ירשו חנוך והי' ביכולת ראובן לשעבד נכסיו

(ii) משא"כ בנידון דידן דנכסי יעקב מעולם לא היו בידי ראובן דהרי ראובן מת לפני יעקב ולכן לא עדיף עובדא זו ללקוחות יותר מהא דלשמואל אין מלוה על פה גובה מן היורשין

ד"ה כגון שהוחזק

בד"ה כגון שהוחזק כו' מי לא מצי למטעי בההוא גברא אי גזלן כו' עכ"ל ר"ל דאין דרך לכתוב זמן בהנפק וא"כ אף שמתוך זמן השטר ניכר שבטרם היותו גזלן נכתב כפרשב"ם מ"מ אפשר שהיום כתבו הגזלן והקדים זמנו ובא לפני הדיינים היום ולא ידעו בו שהוא גזלן וקיימוה היום אחר שכבר היה גזלן דליכא למימר לפרשב"ם שהדיינים הם בכאן והגידו שקיימוה טרם היותו גזלן דא"כ הנפק ל"ל דסגי להו למימר בע"פ שראו שטר זה קודם שנעשה גזלן כמו שפירשו התוס' ועוד שכתב הני אחרניי אכתב ידן הן מעידיים ולא אכתב ידו כו' ואם נאמר כן הרי ודאי אכתב ידו מעידיין שראו אותה קודם שנעשה גזלן ודו"ק:

(1) גמרא

הי' יודע לו בעדות שטר עד שלא נעשה גזלן – הוא אינו מעיד על כתב ידו אבל "אחרים" מעידיין כגון שהוחזק כתב ידו בבית דין

(2) רשב"ם

(א) הכי פירושו

(i) "אחרים" משמעו בית דין אשר חתמו הנפק לשטר טרם היותו גזלן

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא לרשב"ם

(i) אלו היו כותבין זמן בהנפק וזמנו של הנפק הי' טרם להיותו גזלן הוה אתי שפיר – ברם אין דרך לכתוב זמן בהנפק

(ii) ושמא תאמר אשר דיינים לא היו כותבין הנפק לאחר שעד נעשה גזלן – הא נמי ליכא למימר דאין לנו למינקט בלא עדות אשר כשכתבו הנפק ידעו שאינו גזלן – וגם באופן שידעו אשר נעשה גזלן ביום ב' יכול להיות שחתמו להנפק ביום ג' מחמת דהקדים לזמן השטר ליום א'

(ב) ביאור תוספות

(i) מדובר בדיינים שעומדים לפנינו היום ומעידיין אשר ראו כתב ידו לפני שנעשה גזלן ולא מעלה ולא מוריד אלו חתמו הנפק כשראו כתב ידו

(4) מהרש"א

(א) קשיא לתוספות

(i) דלמא כיוון רשב"ם למימר אשר בית דין עומדיין לפנינו ומעידיין דחתמו להנפק לפני שנעשה גזלן

(ב) תירוץ – לא יתכן משני טעמים

(i) אלו ב"ד עומדים לפנינו מה מוסיף רשב"ם בזה דחתמו הנפק

(ii) ועוד דבסוף דבריו כותב רשב"ם "והשתא ליכא למיפרך איהו לא מהימן אחרניי מהימני דהא הני אחרניי אכתב ידן הן מעידיין ולא אכתב ידו ושטרא מקיימא וקאי ממילא" – ואלו דיינין מעידיין לפנינו אשר ראו כתב ידו לפני שנעשה גזלן ודאי אכתב ידו מעידיין

בא"ד בסוף פרק קמא

בא"ד בספ"ק דב"מ הס"ד ואח"כ מ"ה ואף על פי שלא הוחזק כו' כצ"ל:

דף קנט:

גמרא לא יורשי האב

[דף קנט עמוד ב] גמרא לא יורשי האב אחיו מורישיו אחי דאבוה כו' כצ"ל נראה דה"ה נמי מצי לאוקמא לפי המסקנא מורישיו אחי כגון שנפל הבית על ראובן ושמעון ואחיהם לוי אומר ראובן מת ראשון ובע"ה אומר ראובן מת אחרון וירש את שמעון ונטל חלקו דהכא לוי לאו מכח ראובן קאתי לירש ולפי סברת המקשה דאמר נמי מורישיו אחי צ"ל דהיינו שנפל הבית על ראובן ושמעון וחנוך אומר ראובן מת ראשון דהשתא מכח ראובן בא חנוך לירש דומיא דיורשי האב לפי סברת המקשה ודו"ק:

(1) גמרא

(א) בגוונא דראובן לווה מעות ומת ולאח"כ מת יעקב אביו וחנוך בנו של ראובן יורש נכסי יעקב – לא מצי בעל חוב דראובן להוציא לנכסים מידי חנוך – והיינו טעמא דבעצם חנוך ירש לנכסים מן יעקב ולא מן ראובן – ולא איכפת לן הא דחנוך לא ירש לנכסים אלא בשביל דבן ראובן הוא

(2) ברייתא

נפל הבית על ראובן ועל יעקב אביו יורשי יעקב אומרים ראובן מת ראשון ובעל חוב אומר יעקב מת ראשון יחלוקו

נפל הבית על ראובן ועל "מורישיו" יורשי מורישיו אומרים ראובן מת ראשון ובעל חוב אומר ראובן ראשון יחלוקו

(3) הוה אמינא דגמרא אשר ברייתא מסייעת לדין דלעיל

(א) הכי פירושו דברייתא

הוה אמינא "עליו ועל אביו"	נפל הבית על ראובן ועל יעקב אביו	בעל חוב טוען אשר יעקב מת ראשון	חנוך בן ראובן טוען אשר ראובן מת ראשון
---------------------------	---------------------------------	--------------------------------	---------------------------------------

הוה אמינא "עליו ועל מורישיו"	נפל הבית על ראובן ועל שמעון אחי ראובן	בעל חוב טוען אשר שמעון מת ראשון	חנוך בן ראובן טוען אשר ראובן מת ראשון
------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------	---------------------------------------

(ב) השתא – בין מן עליו ועל אביו בין מן עליו ועל מורישיו משמע דאלו צודק חנוך בן ראובן אשר ראובן מת ראשון – מפסיד בעל חוב הגם דלא ירש חנוך אלא בשביל שהוא בן ראובן

(4) מסקנא דגמרא אשר ברייתא לא מסייעת לדין דלעיל

(א) הכי פירושה דברייתא

מסקנא עליו ועל אביו	נפל הבית על ראובן ועל יעקב אביו	בעל חוב טוען אשר יעקב מת ראשון	שמעון אחי ראובן טוען אשר ראובן מת ראשון
---------------------	---------------------------------	--------------------------------	---

מסקנא עליו ועל מורישיו	נפל הבית על ראובן ועל פלוני מורישו של ראובן	בעל חוב טוען אשר פלוני מת ראשון	בן פלוני טוען אשר ראובן מת ראשון
------------------------	---	---------------------------------	----------------------------------

(ב) נמצא דירושות שמעון ובן פלוני לאו בראובן תליא

(5) מהרש"א

(א) עוד הוי מצי לאוקמי "עליו ועל מורישיו" ככה אשר גם באופן זה ירושת לוי אחי ראובן לאו בראובן תליא

מהרש"א עליו ועל מורישיו	נפל הבית על ראובן ועל שמעון אחי ראובן	בעל חוב טוען אשר ראובן מת אחרון	לוי אחי ראובן ואחי שמעון טוען אשר ראובן מת ראשון
-------------------------	---------------------------------------	---------------------------------	--

(ב) שים לב אשר באופן זה טוען לוי אשר ראובן מת ראשון – מה שאין כן לפי סברת ההוה אמינא לעיל לגבי עליו ועל מורישיו נוקטין אשר **חנוך בן ראובן** טוען אשר ראובן מת ראשון

רשב"ם ד"ה אמר אביי

בפרשב"ם בד"ה אמר אביי כו' בבעל כו' המקראות כו' הד"א כשהיא מתה בקבר הס"ד ואח"כ מ"ה אין הבן יורשת אמו כשהוא בקבר כו' האי בקבר לא דמי כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל אבעל איירי כשהיא בקבר ולבן איירי כשהוא בקבר אבל התוס' פירשו תרוייהו כשהוא בקבר ודו"ק:

עיין בביאור לדף קיד: בפרק יש נוחלין

רשב"ם ד"ה ההוא

בד"ה ההוא דא"ל כו' גררא דמיירי כו' כצ"ל:

הדרן עלך מי שמת